

‘Wit gebit’

Pieter van Breugel

Inleiding

Onze tuin is niet alleen een lust voor het oog maar ook een trefplaats van boeiende beestjes. Zo zijn luizen vreselijk interessant. Er zijn zoveel soorten van, die allemaal hun eigen plantensoort bezuigen en zelfs in hun leven van zuigplant wisselen, dat je er duizelig van wordt. Maar hun snelle reproductie (ze poepen jonkies) zou fataal zijn voor de planten als er niet veel soorten insecten waren die luizen als nuttig voedsel zien. Veel sluipwespjes hebben zich op luizen gespecialiseerd en lieveheersbeestjes in diverse soorten leven er van. Gaasvliegen en oorwormen eten ook luizen en mieren betrommelen de luizen met hun voelsprietten om honingdauw uit ze te krijgen. Ze vervoeren ze zelfs af en toe naar geschiktere plekken. Dat is dus wat minder nuttig voor de planten. De zwarte houtmier bijvoorbeeld brengt luizen met enorm lange zuignuiten in de winter naar de wortels van eiken om ze daar nuttig te gebruiken.

Prooien

Maar het leukste vind ik dat luizen een gewilde prooi zijn voor diverse soorten graafwespjes die gebruik maken van mijn bijenhotel. Meestal in gangen met diameters van 2 tot 3 mm.

Toen ik bezig was met het fotograferen van sluipwespjes op luizen, kwam om de paar minuten een kleine slanke wesp zenuwachtig in de buurt. Ze landde op een blad, vloog naar een stengel, schoot weer terug en weer naar een andere stengel en bevond zich uiteindelijk op de stengel van knoopkruid (Fig. 1).

Ik dacht dat ik haar in de weg zat, maar na geduldig observeren bleek het haar gewoonte te zijn om de plek terug te vinden waar haar favoriete luizen met hun

Figuur 1. Vrouwje van een *Passaloecus*, op een stengel van knoopkruid. Foto Pieter van Breugel.

zuignuit in de stengel van knoopkruid zaten. Alleen die luizen hadden haar belangstelling. Er waren genoeg andere soorten op andere planten in de buurt, maar die bleken niet interessant.

Het zenuwachtige gedoe, zo bleek later, kwam ook omdat er een concurrent was. Dat snapte ik pas toen ze toevallig alle twee tegelijk een luis kwamen halen. Ik herken onderhand heel wat insecten aan een combinatie van uiterlijk gedrag en voedselkeuze, dus ik wist meteen dat het om een *Passaloecus* ging. Steeds landde zo'n wespje onder de luizen op de stengel, keek om zich heen of ze gezien was, liep wat naar voren, ging zitten nadenken en tjoep een luis tussen de kaken en weg. Dat was leuk. Ik heb dus mijn best gedaan om het op de foto te krijgen, maar veel talent als fotomodel hebben ze niet. Ze zijn me meestal gewoon te vlug af.

Al enkele dagen voordat ik dit stelen van luizen zag, was me opgevallen dat een van de gangetjes in mijn bijenhotel was dichtgemaakt door zo'n *Passaloecus*. Dat is heel herkenbaar want deze graafwespjes maken hun gangen dicht met hars en sommige soorten omringen die gang dan met kleine harsdruppeltjes (Fig. 2), waarvan de functie geen andere kan zijn dan een beetje lol trappen.

Figuur 2. Nestafsluiting van een *Passaloecus*, met harsdruppels er omheen. Foto Pieter van Breugel.

Welke soort?

Maar welk beestje was het nou precies? Dus heb ik mijn foto's opgestuurd aan Wim Klein. Dat is in Nederland dé expert op het gebied van graafwespen. Er wat bleek nu, de witte kaken en de witte bovenlip, laten we zeggen het 'witte gebit' (Fig. 3), in combinatie met de witte schouderknobbels sluiten alle

Figuur 3. Waarschijnlijk *Passaloecus insignis*. Foto Pieter van Breugel.

soorten *Passaloecus* uit op twee na. *Passaloecus pictus* en *Passaloecus insignis* zijn dan nog kandidaten. Maar omdat de eerste soort in ons land nauwelijks ooit is waargenomen zal het wel de tweede soort zijn, *Passaloecus insignis*. Er zijn (nog) geen Nederlandse namen voor deze graafwespjes. Wil ik het helemaal

Figuur 4. *Passaloecus*, met een bladluis in de houdgreep. Foto Pieter van Breugel.

zeker weten dan moet ik een van die beestjes aan een speld steken en opsturen naar Wim, maar dat gaat me te ver. Genieten gaat boven zekerheid.

Overigens hadden die twee graafwespjes in een uur alle luizen van die stengel van knoopkruid buitgemaakt. Het rare is, dat luizen niet verlamd hoeven te worden door een gifinjectie. Als je ze op de juiste manier in hun kraag bijt, blijken ze vanzelf verlamd te raken (Fig. 4). Dat kunstje kennen alle wespjes die luizen voor hun larven verzamelen. Meer in hoofdstuk 18 van mijn boek 'Gasten van bijenhotels' (zie www.bestuivers.nl/publicaties).

Summary

A few specimens of a *Passalocetus* species catch aphids from the stems of brown knapweed. The white jaws and white shoulder lump justify the suspicion that it concerns *P. insignis*.